

اصول سازماندهی کالبدی محله‌ی مسکونی با رویکرد فرهنگی - اجتماعی در فضای شهر اسلامی

علی دل‌زنده^{۱*}، حسن ذوالفقارزاده^۲، رضا جعفری‌ها^۳

۱- دانشجوی دوره کارشناسی ارشد معماری - معماری، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی آبا (آ.ب.آ)، آبیک، قزوین، ایران.
(ali.dellzende@yahoo.com)

۲- استادیار دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران. (hzolfagharzadeh@yahoo.com)

۳- دکتری معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. (r.jafariha@modares.ac.ir)

چکیده

محله محدوده‌ای مشخص از فعالیت‌های انسانی است که متناسب با ویژگی‌ها، تفکرات و نیازهای انسان، ساخته شده و در جهت کمال و سعادت او عمل می‌نماید. محله از موثرترین فضاهای شهری است که نقش مهم و موثری در حرکت فرهنگی و اجتماعی یک تمدن دارد. محله اسلامی از خانه‌های مجاور هم در یک فضای خاص با ویژگی‌ها و کالبد معین تشکیل می‌شود. ساختار محله متأثر از عوامل اقلیمی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بوده که بر پایه تجمع و پیوستگی جامعه ساکن در آن شکل می‌گیرد. سه حلقه حکومت، خدمت و سکونت عناصر اساسی در سازماندهی آن می‌باشد. هر محله تجلی الگوهای مشترک زندگی، وابستگی عمیق محلی و محترم شمردن حرمت‌ها و حریم‌ها است. محله در بعد ظاهری تحت تاثیر ویژگی‌های فرهنگی است و در باطن بعد اجتماعی - کالبدی را به تصویر می‌کشد که میدان در مرکز آن است و سه کاربری اساسی شامل مسجد، مدرسه و مرکز تحقیقات، مرکز سلامت و تندرستی و واحدهای تجاری حول آن شکل می‌گیرد. این مرکزیت لایه اول محله مسکونی است و در مرحله دوم بافت مسکونی شکل می‌گیرد که حلقه پایانی از بافت محله است. هدف از این تحقیق ارائه اصول سازماندهی کالبدی محله‌های مسکونی با رویکرد های فرهنگی - اجتماعی می‌باشد. این اصول بر پایه جهان‌بینی اسلامی و احکام و احادیث و تجربیات حاصل از زندگی اسلامی بنا نهاده شده است. این تحقیق با ارائه راهکارهای مفهومی و کارکردی در فرآیند طراحی محله مسکونی در جستجوی کیفیتی است که بیش از هر چیز بر ارتقاء حضور شهروندان در بخش‌های مختلف محله و تقویت روابط اجتماعی، تشکیل امت واحده با ریشه‌ای فرهنگی تاکید دارد. روش تحقیق در این مقاله تحلیلی - توصیفی و از سمت و سویی کیفی برخوردار است. دستیابی به اطلاعات در این تحقیق مبتنی بر روش‌های مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی صورت پذیرفته و در روند ارائه آن با تجزیه، تحلیل و ترکیب اطلاعات و با روش استدلال منطقی و تحلیلی به ارائه رویکرد نوین در طراحی محله اسلامی با بررسی اصول سازمان‌دهی و برنامه‌ریزی محلات پرداخته شده است.

واژه های کلیدی: محله اسلامی، سازماندهی کالبدی، رویکرد فرهنگی، رویکرد اجتماعی، شهر اسلامی.